

Láttagahttem – sáme árbbedábálasj máhtudahka, identitiehta ja kultuvrra

Harrieth Aira

Dán tjállusin guoradaláv láddindábjt ja dakhkamuhäjt sámij gaskan Divtasvuonan ja subttasajda ma li tjadnum dájda dábjida. Mân guoradaláv manen ulmutja láddij, ja gáktu dájjadit láttagahttemav. Duodden árvustaláv láttagahttemav oassen vuonabiele

1. Alggo

Mán láddio iż dëssju dan lâldima dëditi ouj outjero muorij. Gá dñha ti han maz duobblidga ja mán dabbotu da gulluji murji, ja mán enta leikkaj mán dagu guilku dan vörrij. Dat la náo buorakasi, ja mán náo héossku-dulko ga mán lez akppre.

Dáv subtsas Ellí. Sán la akta subtsastid-díjs geiria lav ságastam láddim- ja muorijima birra ja dábjida ma gulluji muorijuniida Divtasvuonan.²

Tjálos la oasse dufkamprosietvas julevsámij identitiehtas ja kulturas, ja gánnà duobbdága gási sij gulluji dájjaduvi fuolkj sijddan ja ruohitsan sámevuohraj gáktu ávddânboahrt njálmlálasj subttasajin ja tjálasj gáldojn.

Making knowledges visible: Relational gathering practices and their linguistic and narrative expressions in coastal Sámi, mij la aktissaj dufkamprosjaekta gaskan Sámi allaskuva, NTNAs, Mearrasaida ja Árran-Julevsáme guovdáši.³ Divtasvuona oase prosjevertas lav mán guoradaláv láttagahttemav Divtasvuonan. Divtasvuonan la gassko Bådáddjo ja Áhkánjárge stáda, ja la Nordlända stuorámmus sáme guovvlo. Mán lav átsádallam láttagahttendábjt gálmátt sajes Divtasvuonan. Dat la Vuodnabadán ja Svenjurján,

goappáej bájke Oarjieuonan³, nubbe Oarjieuonua badán/ sisgietjen ja nubbe Oarjieuonua davvegjetjen. Coalmat sadje le vas Gállá, mij la davve Divtasvuonan. Áttjudittiat die dojt lav duodden tjálasj gáldojda, ságastam ulmuujig gudi li láddim ja uddni aj láddij.⁴ Duodden sidjii gej mán lav ságastam, de lav aij iesj laddar guhki lav mánnavuoda rájess oahppam ja hárjánam láttagahttenuida ja naavti ámastam máistur-dagjat, árbbedábjt ja diedoij. Vilák lav láttagahttemin juohkka giiese ietjam sijdan Oarjieuonan Divtasvuonan. Sá

Láttagáhttma li sáme árbbedáte ruontsaj gitta dálutjís. Daktir kultuvratay dábe li vuoden lækktám ávoddánahttmenin riévtasvuodajt ja diblijt dádjadifitjat duobbdágij adhemijt, ja da li fáron duodeslime sámiij tjaðnusav ja gullumav duobbdágijda ja fuolkjida.

Gávvá: Harrieth Aira.

avta láhkaj iv mán dán prosjevtan tju-
ottjo algusbielen ja gekihjada sisí atju-

dítjat dieojt sámij láttagahttemdábj
birra. Dat boahd ávddán tjállusin gá

mán ej ietjá mästutdagájt anáv vuodo-
diehton ja ássádallamoahppan.

Julevásbmáj la muorije *littak* (plur.
littugat). Da li ej guokta ietjá ájnas nam-
madusá ma gulluji láttakkiyoaggenij, ja
la li namnadesé *littugat* ja *laddit*. *Lit-*
tugat merkaj láttagjít tjøegget, ja dat
la kausatiivva værba. Kausatiivva

værba mierkki ódhakkamn vuodobá-

gov' (Kinttu 1991), ja nav gák mán dálk-
kuv bágov *littugat* de la dagu «barg-
gamin», dat sihltá javllat liekhet láttá-
gjít áhtsámin jali gávnamin, madin
kádáj la rjulogga dat tjellega tjøaggen
mij dáhpáduvvá gá la jur láttakkiéken
tjoaggemin [Nystø 2021]. Mán anáv
goappátjít dán tjállusin.

2. Láddima ávddål ja dálla oanegattjat gehnjadum

Gá galggap dádjadit dáláj láttagaht-
tendábijt de viertip aj diekhet ávdep
vuogjít ja dábijt gá udnáj vuoge gjájt
muhtem nærré lulu tjánadum ávdep/
dáhusi hárjánimija. Dán tjállusin ep
tjellegi láttagahttema hústárvá
tjiegjalit, gá ij la oajvvietebmá tjállusin.
Oanegettjat dásju siivedav avta gáldtuj
mij vuoset sáme li maelgadav laddim/
láttagahttám, láttagjít bárrám ja ávd-
dánahttám sierra vuogjít gáktu láttagjít
vuorkudit bæjsstanines.

Dav vuoset oabne gáldo gitta 1653
rjées. Dalloj tjálij Tornei sámij láddim-
dábij birra tjállusin *Berättelse om Lapman-*

kerna och Derecs Tillsättad (1983 (1653). Tjá-

lusin sán tjellegi gáktu sáme láttagjít
tjoaggin ja gáktu sij dajt vuorkudin sier-

ralágáj vuogjí milta. Sij vuossjín láttá-
gjít ma lidjn láddamun vej da galggin
dibmarit/láddat, ja de binnáv sállistin

dajt ja biejin bártj sisi, sniava tjánná-

dun. Dajt bártjit vas ballin ednamij ja
gábtijin dasi. Ja de tjavtjan jali dálven

gá galggin dajt bárt, de lidjn da látt-
taga nav varasa degu áttjak lidjn tjøak-
keduvvan.

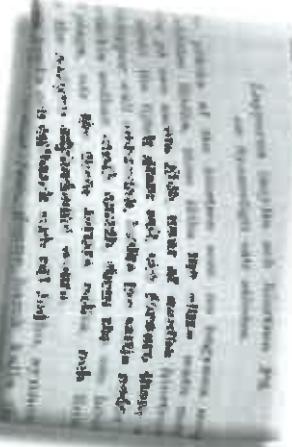
*The plåcka of the hörtron som nu begymna
magma och varvda aldeks Röda, them kalla the
uthen vortn medh egen saftt sinida på en
satjta Elth, hvor af vanhja hörtronas båte,
ther på ströö the ijetit grunt sät, och förran
them seðhar i Nöfver Skierpor wäll ombrund-
na, hukka the sätta neder i jorden, och öfver-
täckis sedan medh mudik, them the om histen*

*eller vintren Vptuga, när the them förtäta
villia, och finnes id sđ frista, som the nyfjegen
affjöbeckade vohro* (Tornei 1983 (1653),
referendum Fjellström & Ruong
1983:22).

Vuosijadum láttagjít aj mästtin bieđiat
ádjagjia mij dávven ittij galme (Kuol-
jok 2012:35). Dát vuoset dáhusi sámij
lej tjellega mästutdaka gáktu láttagjít
vuorkudit vaj ettiin galggam bæjsstantit.
Dat aj vuoset dáhusi sáme lidjn láddára,
ja mij dádjadiip dákkir mästutdagájt
ávddánahteduvvam guhkes ájgev, ja
sjaddám li árbedábe.

Divtasvuonagij láttagahttema birra
li edna subitsasa, ja la ej tjellegiduvvam
soames tjállusij. Grijen *Muñtem sáme*
ärtomkifke. Bierggm ja barggo *Oarjjevuram*
kan 1970-1980-jégit. Prosjevtan oahppe
ságfdahttin muhtemij láttagahttema

*Faksimilla histórárlasj gáldos 1653 rjées
sámij láttagahttemdábj birra, almorduvvam
tjállusin Berättelse om Lapmarkererna och
Tornet. Dat vuoset árbedábfásj sáme
mästutdaka lej vuodon diehton gáktu
láttagjít dálev mehtaj bisodahttet. Taeksta /
almorduvvam giften Berättelse om Samerna
i 1600-talets Sverige gifjefjälle-guotcas
Fjellström, Phebe & Ruong, Israel (1983).*

birra ávddal (Ájuovta skávlla / Drag skole 2001). Mikal Uriheima gjirje ja Ájuovta skávlla prosjektafjálos li ájnás galðo dáiðaditjat láttagahttema ruohtsajt ja dájmajt. Huoman ælla bárep dutkamusá Divtasvuonas ma árvustali li láttagj kultuvralasj, histaðralasj ja ekonávmálasj bieljt.

3. – Láttaga – ájnnasamos muorje munji

Uddni aj sáme láddij, dagu Eli gesi mán sievediv álon dán tjállusin. Eli I badjel vihttalák jage dálla, ja subsas:

Mán lao de voissomuige muorjji. Ja mán muorjji vñlač. Cä mán hñjio 6-7 juggrin de mán bessio siegen. Ja mán lao agevo tjuvorum rárríj ju meðittsej.

Elli la aj hárijánam sarrit ja jággjat ja aj ietjá muorjji tjoagget. Valla sán dættot;

„Láttaga li degu ájnnasamos muorje munji.

Elli íj la tjelgas manen sán láttagahtta:

Io de mán agevo diede manen mán davo degto, valla mán hætitto alov dákpat.

Sunji l ájnas hávskudallat.

Cä mán lao láddimin de mán dillito ja mán juggr lefwo ju mán hætoskudaleón. Det la ájnas osse muo láddimin ja dumen la aj nato hætoske aktu hækjet. Nao aktu de besvo degu mán fássia sadjéj gárrat dállo. Keffo döpe, ja de báttar.

Moltebæra bír sosial þat en unrija matte en amra bærþplukking for at dà samles jo heile sletta þat myren. Men gát jo ikkje etter koe-

Dállo ja kaffa ja aktu alasis árrot la moaddásjida ájnas oasee láttagahttemis.
Gávva: Harrieth Aira

Sunná I vas ietjes gejna lav ségastam. 5
Sán dállo dassju allasis láddi, valla sán la ávddal ednagav láddim:

Nu blir det bærrer nán litur i gitogen, æ har lega te sylla. Men æ har plukka mykje bær i min til, det har æ gjort, spesielt moltebær.

Ietjes, Rissstir, aj subsas gáktu sán la bajásjaddam láttagahttemij.

Mán lao de muorjji trúrra ríjes. Milja híma bærre máná giesjí gd hætitjuina ægðaði siegen láddit ja ráðset ráðren. 6

Rissstir la Ellis ja Sunnás vuorrassabbo ja la dállo badjel gjetjaviák jage. Rissstina

Láttagahttem máttá aj liehkjet hávskes bæddá ja sosiala aktíseigjuvöhta fuolkkjí.

Gávva: Harrieth Aira

fuolkkjái lij láttagahttem oasse goade sisboados:

Láttaknuobbedem lij ham dat máttá guðggin viessot tjaktjí.

Hu jeg var átte ðr og inn til mygg har jeg vært på ulike plasser og plukket molibær kom binert med det som nesten kan kalles sommer jobb. Jeg har plukket på en karstje 12-15 forskjellige plasser. ⁷

Dálla Rissitin vilák vuobddá láttagjít, ja dájnus sán írennusát vadsá aktu lád-dirmín, jali áhkkoval ja boadnjes sieger:

Man díeddu gí moattes tjøaggi aktar, de gívoruav brinnebrot. Gá aktu tjøakká de outjov áttuna láttogjít attu tjøgget.

Ievár vas, gut la badjel guhthalák jage, javlá sán la láddim gitta mánnavu- oda rájæs.

(Straume 2020).

iehjáda 2020; Joks 2021; Rybråten 2013). Láttagahttem la oasse hávsskudallamis gá fuolkkje máttá tjákarurit, madin iehjádiða la máttelisvuohita bessat aktu allasis liehkjet. Dát «aktuallasisvuohta» ij dábduu aktuvuohitar, valla farra hávsskudallam ja siettosvuohitan. Bálit siettosvuodav niekit máttá muh temijá doajnumat meditatjiva láhkáj. Soajttá dálasj ulmuttijida dakkir dahkamuhá dábduují dárbutultha jus jagan ietján li állo díertjestime. Náttá máttá láttagahttem væddjádbmen ja vuojnjadlbmen liehkjet, ja glevrroldine rubbmelatjfat ja psykalatjfat. Urheim ham dættodij láttagahttemav 'jikkadafalkkasir' (Urheim 2017:85). Imuitaj gaskan Canádán vuosedti guor dallama dav saemni. Berry picking trips contribute to mental health and provide 'psychological goods' (Boulanger-Lapointe ja iehjáda 2019:88). Ietjá guoradallama aj dættodi luondov buorren varresvuohataj

4. Árbbedábe li láttakednamij vuodo

Juridihkalatjfat li láttakednana Nuorttasierraláhkáj láttagahttem la dáhpe sidji. Muhtema li vuobddám ja vilák vuobdi láttagjít. Lehtijáda vas tjøaggi dásju ietjas fuolke dárhojda. Soabmásjida berrustibme álggá ja vitþá alles gávday. Láttagahttem ij la dásju láddára mielan jur gá láttaga li láddam tjøakkájt, valla juo lárjga avddil álgga láttakgávdda. Ietjá guoradallama dagu Porsáŋgon ja Unjágan vuosed di sulásatjat (Joks ja

sajen.⁸

Dát rjuolгадus ij la jur dálla boaktám asstóággeláhkáj. Valla dát la

árbé mij bádij Vuona lágeida juo 1800-jagjin. Jagen 1854 bádij njuolgadus kriminallágan gánná fjuottjoj Nuortta-Vuonan lej buonggo láttagjít tjoagget ednamæjgádj duobddágjin. Dát njuolgadus joarkkeduváj kriminallágan 1874-rájes ja 400 § stráffalágan mij la 1902 rájes (Bratrein 1995:14).

Udnásj rnuolgadus sirdeduváj stráf-falágas asstoággelálkájí jagen 2010-2011. Birziedepartementuna tjeleggjí dát la árbedábjí kodifiserim⁹ gánná álmnuga máhttelisvuoda laddit stívríduvvá daj láddimárbbedábjí miltia ma juo li sajen Nuortta-Vuonan priváhta ulmuttijí duobddágjin.¹⁰ Dat sihtá javllat dáma li árbbedábe vuodon, ja ma li tjuovvum gitta udnáttijí. Da árbbedábe tjuovvuduoobddágav (ja ednamæjgádav), sáemni láhkáj dagu jávreguollim, laddim, bivddo ja miehtsim- ja muorrim. Jus duobddágin la láttakvalljudahka ja tjielgaga luohkko gánná 1 ekonávnálasjárvvo, de vaddá dat ednamæjgádij loabev buorggot nuppijt láttagjít tjoaggesmis láttaknednamujin ma sunji gulluji (Eriksen 1996). Ekonávnálasjárvvo ij merkaha dásstju láttakvuoobddemav, valla aj láttakvalljudagáv d.s.j. man edna láttak le viisses duobddágin ja jus duobddákajgátl la láttagjít adnám ietjas dábojda ja duodden aj jus la dajt vuobddám (Eriksen 1996). Lágan la dat tjelgaduvvam nammadusájn dárrui molkerland, majt mán lav járggálam ja gáhhjutav láttakkeham. Dusi 1 akta æktó. Ednamæjgájt vierttim la buorgulvisav tjeleggasit diehtusin dahkam. Dan láhkáj gulluji láttaknednama ednamæjgágui, ja ednamæjggo la vas suoddjiduvvam Vuonarijka vuodolágan 105 §. Dat sihtá

javllat jus ednamæjgádis váldeduvvá ierri muhteen oasee duobddákrievtijs, de hæhttú stáftta vuodolága miltia buohttidusáv dassia mákset (Briksen 1996; Falkanger & Reusch 2021).

Duogásj dásí li árbbedabálasj dábe ma tjuovvum li duobddágjít gitta dálurijis ja dálla li kodifiseriduvvam laga baktu. Håvard Dahl Bratreina mil- ta láttaga li duobddákrievtesvuohtan láhkám gitta dálurijis. Láttaga lidjín båndorsijdaj luohkko ma tjuovvun sijdav sennni láhkáj dagu ietfá luohko majt duobddága vaddir, dagu guonton, vuovdde, lavnije, jávreguollim, bivdo- ja laddim, gáddedivut, jaemábivid- do, mårne- ja ujvajaøagjem ja ladd- bávte (Bratrein 1995). Dat la duodastiv- vam båndorsijdaj diedojn dagu sijdaj ávddåbargojn, ednamjuohkemij akti- jyuodajn, ráfáduhettenuaerrádusáj baktu, sisboahto, ábmudak- ja vær- rotjálávisájn ja muodugasj duoda- stusáin (Bratrein 1995:13). Man allo látt- taga lidjín båndorsijdjan goade adnemij ja vuobddemij lej vuodon mierreduv- vamin dan duobddága árvov ja mávsov, ja láttakkjekkjí árvvo ja haddle lej fáron mierreduvvamin árbimriekktá, ekoná- vnlálasjárvov, ja hattev gá ednamá vuobddakajgátl la láttagjít ahdnám ietjas dábojda ja duodden aj jus la dajt vuobddám (Eriksen 1996). Lágan la dat tjelgaduvvam nammadusájn dárrui molkerland, majt mán lav járggálam ja gáhhjutav láttakkeham. Dusi 1 akta æktó. Ednamæjgájt vierttim la buorgulvisav tjeleggasit diehtusin dahkam. Dan láhkáj gulluji láttaknednama ednamæjgágui, ja ednamæjggo la vas suoddjiduvvam Vuonarijka vuodolágan 105 §. Dat sihtá

javllat jus ednamæjgádis váldeduvvá ierri muhteen oasee duobddákrievtijs, de hæhttú stáftta vuodolága miltia buohttidusáv dassia mákset (Briksen 1996; Falkanger & Reusch 2021).

Nuortta-Vuonan gitta juo árra gasskaáj ges. Gá tjálasj gáldo ihategáhrit Nordláandan ja Rámsán lij sierraláhkáj árvva. Nuortta-Vuonan buorre oasesgálvvon. Nuortta-Vuonan 1800-jagjin de iejvüp láttagjít álgoldis værálđij (Bratrein 1995:17). Ádsup áfjén de vas láttakruobddem sjattaj áfmáasin gá stáda, indus- triddjasaje ja guolálastusá tsieggiduvvin Nuortta-Vuonan 1800-jagjin ráfjés, ja iene- mus vuobddem dálla vuobddeduvvá sijdaguvloj, sierraláhkáj gá jávtai- manno Biergunij hiejeteduváj (ibid). Navri li láttaknedama juridikkalatjat suoddjiduvvam ja laga baktu mierre- duvvam.

Divrasvuonas aj láttakráksa lij oasesgálvvo. Rissin mujistallá surv mánnavuoda láddimis mapnægjetjen 1940- ja álgón 1950-jagjin, gáktu sur sijdjan láttagjít ráksijin ja vuobddin.

Gá de hieftjina lddimis, de áttje ouossej- littingjít ja áuthoj sisi róvtso gurggauj. Mujuo mán dajt suror duobrojt. Mán mujito guokta biçje gjit de tjauftjoj áttje gievkanin stuor rujan ja mälestij. Ja hækttij vil hæk- buorre díkket, ifjí gálgua rissjo. Dat duob- rojt gjogjí álgusjíden tjauftjot. Manen de dat, to áttje men jahktó gulggini gálmnet rit- toláhkáj. Ja daj duobrojt miltia de ej díktin man aðro láhkám tjauftjot, got akta áuthro díkti- tjoakte klo. Ejma mij ietfádju dajt gjekta. Naoti ijj, etfjín de gálgua dajt diedot subbesist. De láhkám ber goade ubrúta ma dæc díktin.

卷之三

1

Tanztheater mit Kindern

- and others living within the
city of New York, New York, U.S.A.
[Signature] John B. ...

1. Nächste
2. Mutter
3. Lehrer

regirde, helikóptárvidnudahkjá mij vuobdij láttagjí sjáj ávdás Svíerin. Ja de tjavra bielen oadfjun mávov láttagjí ávdás.

Wie sehr kann man sich freuen über das, was die Freiheit bringt? —

4. Shiksha dhy. शिक्षा

helikopterselskap i Porsjus i Soerige) a kjøpte beer. I 1986 var topp-tret. Vi var mange da fra Tysfjord, circa 60 stk... Landgjest (Fiskflygning) hentet barn, solgte dem, og kom tilbake med mat fra Lærlandet i Porjus som de også eide. Om hesten tok de minus og pluss og sendte oss en sjekk på overskuddet.

Líttaga oassán ía lehkám :
rájes vuoset dát sjóða í muo
takvajiludahka luu udnásj g
dan sjóðai. (Príváhta gállido)

**ájnnasin sijdaj sisb
vrijim suláj 350 kilo
áktuj vaddet gask**

oahont. Oasze déjt ziládzusdiedéjósás 1962
o dan jage. Udnásj kilohhdái, ja suláfasj lát-
an 70-90 tuvásán krávná vrobdemrisboahont

Rissttin la joarkkám láttagijt vuobdees
saemni dagu suv æigáda dagáiga.

hárijánam. Sân subtas săn la láddim
12-15 sierra sajin Svieriga bielen duolal-

1985 riijes leon allasim lädim, ja vaboldam
juhikka jegs, ja ulnatiie gudi li mäistu oasstüm
ütttagij li ütta. Cästvoodik, Bälgin ja Narvikan
Muigma li fässata ulnatiia ma juhikka jegs
oassi, ja oassi üjn ja gaifüti jus li ütttag
onobidet.

daluspen, Mielgasijagán, Læjbán, Gájsi-
semieron, ríkaj rádjáguvlo ja Vieratjini-
Vargga divna dá saje li Svietiga bielen-
Duodden la sán láddim Vuona bielen-
dagu Njallajávre- ja Cussajávre-guovlon
mij la allu rájá lahka. Sij lidjin juohkka-

Láttaksaje aj vuolggí ríkkaj rájá rastáá Vuonas Svieriga baellá. Levár la dassa

dev doalvojtj lättaksajida Svieriga bielen. Dalloj vuobdin láttagjt nuorr

5. Láttakednama – riektán ja rievtrudissan

Dívtasvuonan tjouvvu ulnuija dái: riektájt ja dábijt nnajt badjelin lav tjielgadahittám. Divnaj gej mán lav ságastam dættodi sij e sidá laddit iehtjádj duobdágijn, valla dässju siidaguoivojon ja ietjasa duobddágijn. Gá galggi tjelggít allasjida ja nuppida ma li sjáj guovlo de muhtema javilli *Dé ii mijj duobddága.*

Duobddá-namnamadusán hulu moadda sisano. Dat máhttá liekhet guovlo, ednam(guovlo), duobddákæiggo /ednamæiggo, muhtem mærráj aj däfo, ja aj ednam (Kintel 2012). Álu tjadnu duobddák Divtasvuonan ednاماæiggui, mij merkaj stuoves priváhta duobddák, valla samij dadjadus duobddágijbirra guoská aj bájkida mij la Vuona stáhta hálđon ja æigon, ja sierra bájke Svieriga bielen gáktu lav vuosedam ávddálin dán tjállusin (Urheim 2014). Gánná ultutja láddjii stívrriiduvvá dan diehti gásstá sij báhti ja gási sij gulluji. Divnaj gej lav ságastam dættodi ij dähkki láddit nuppij duobddágijn, ja aktak ij ga dav daga. Dájna dadjadusán lav aj mán bajás sjaddam. Sáme láddjii dässju ietjasa duobddágijn, jali iekhtjádj duobdágijn jus ávdutjís la sjiehtaduvvam ja sij li oadtrjum loabev dav dahkat. Ja subtsastidje állu tjielggasit dættodi man ájnas la dát, ja gáktu sij juo mánmán oahppin gánnu rájá mannin gaskan sijá duobddága ja nuppij duobddága.

Dáhutjís li láttakednama láhkám guovdáj oase ednاماæigáttievij. Nuortta Vuonan. Valla juersáme guovlon vuolggji vuonaálmunga láttakednama gjitta vuodnagátttes Divtasvuonan ja manni Svieriga basijí Svierigin. Dá li dívtasvuonatánnij árbbedábasij láttakednama, duoden láttaduobddájida Divtasvuona merragáttjin. Gávvá / Rávdas, Svierigin, akta guovdáj/láttakguovlo suláj guokta mijla vuonarájás ja mij la Svieriga bielen.
Gávvá: Martin Rimpi (priiráhta gávvá).

...du däthukin dei ietja. Sifkáttin æggida nuo. Ja etjini ga du boude mijj basijí gossat.

Já etjini ga du boude mijj basijí gossat. at man på fremmede plassa så går man ikke opp i motbærmyren, det er jo litt stem respekt for akkurat motbærpllassen. Det var respekt for landet, nem er det sitt land det her og nem det er si motbær.

Dav subtsas Rissit. Sumná aj subtsas sán juo mánmán áhpuj gággju duobddákraja mannin. Dat ij vieledus ja árvvo.

Elli vas dættot sán máhtá láddit dái bájkijin gásstá suv æjgáda libá:

Májju Budjegudega ejma goossak láddim Vuollegodegij duobddágej. Ejma ga jüggij dái duobddágej. Ejma ga sarri dái duobddágej.

Det var nötku vi kerte tidlig, det var kor eiendomsgrensa gikk. Og så e det jo ikkje slm

Da li mija duobddága – sjálfsundubddága. Ieftí sejjí díedon mán òr galga liddit. Ja mán ór sidá.

Í

jagá ráfedis, iehpetjelgas ja gánum akti-sasj sámeruohla dásju muhrem nærráj doajnmá (Kranvig 2020). Dakkir guov-lojn mahtti duobbdága ja bájke átsdala-duvvat sámijáda dagu siiddan ja vaddi kontinuitiehav ja tjadnusav (Kranvig 2020; Mikkelsen 2013; Rybråten 2013). Sulásj vuojnojt ej Eli ávddánbuktá:

Dagrojur dæv sennni juokkja jøge. Dat la físsia baktte mij la dagu muo baktte. Ja de unna sláthasj danna gesistit tjøjero viflido. Ja dæv sennni jekkevo getjero. Ja dæv sennni sajjit getjero juokkja jøge. Ja dat la sjádum dagu dálpe munji.

Dan láhkáj siaddi láttaksaie sierralágát-ja masi li tjadnum. De sjáddá luondulasi gehthadit, ja dagu buorástahtet sajjit gá báhti dajda seennu sájida vas, manjel guhka dálive (Sjöberg 2018:180; Oskal 1995; Nergård 2019; Jones 2004). Mu-hema ajuoigajn buorástahti (Mikkelsen 2017:54).

7. Sissnálasj juogadibme, rienvtudisá ja nárrma

Littji gus ietjá ríjuolgadusá jali dábe ma guoski láttakjoaggenjida? Vuojnet li. Divna subsesti muhrem jekke ja muh-tem guovojo li vuoroduvvam visses láhkáj.

Mánáj láttaksaje

Muhrem sajjin li vuojnet mánájñ Sierra láttaksaje. Sunná subrasas sijá sjidan le unneq láttaksadje majt álessjattuga e duohtada. Da li vuojn mánáj jekke, ja máná galggín dajt láttaksajjut besat tjo-agget.

Máná oaxzálasti láttagahttevijde ja várrenanojida. Dat la díehttelis ja luondulasi. Gá dan láhkáj oaxzálasti de oahppat gá gjirjev lággá jeli skáván oahppat Gávvá-Harrieth Aira.

Ví har nán myrer hett nedde ved fjorden mellom noen berg der det er smid myrer. De behov ikkje ver meir enn habbarna meter brei også kanskje 5-10 meter lang. I mange generasjonar så gjekk ikkje vokse d phukta der. Så der bært ei egentlig å plukk moltezer. Og det var rett ved siden av der hadde vi lekeplassen. Det var berre ungjar som plukka der.

Gáhpádievav jali láhkke láttarav láttagjjs, ja ienebuvar sarijs. Etjin de álessjattuga dajt sajjit tjøakke. Álessjattuga bádfjiji mánájñ mammat gáhittjamín jus li muorie, jali sij li mánáj siegen muor-jjut áhtseánin. Ja máná duostoduvvi álu várjumelisvuodajn ja rámproduvvi gá li smidá muorjijjut.

Danna sán álkaj láttagjít tjøagget. Mánáj muorjünsaje li aj nuv mánánavu-oda giessesiidan. Dannák gádjí lahka duobbelattjan giettes miehtserabdan, sjaddi bimá láttaga ja sare. Dajt sajjit álu máná tjøaggi. Mujtáv gávniv dagu

Gá spánijo lij vargga dievas de mihás manni v ædnásim vuoseditjat man allo láttagjít lidjiv tjoaggám. Gá iedine vujuj majt lidjiv tjoaggám de sán tjarnmagadíj. Mán ham kártájt lidjiv tjoaggám, ja galpam luovas aktian stikaj! Ja de ieddine vuosedij gáktu man, classiu låddam láttagjít galggiv tjoagget ma iuotti stilkas ja ij kártájt tjoagget. Dat lij nuv vuostasj áhpadus majt iesi mujáv.

Oahppat láddit ij gullu dásju dat nuj jur láttagjida gullu, valla láddinu j la aj viehka edna ietján majt vierti oahppat. Da máhtti liehkет oase ma gulluji ietjada duobbdágjida dagu bákkernamájt dárma, duobbdága rájájt, jávrijt ja jágájt, gággu vädset ja árvustallat gánná litiji láttaga, gággu vädset jus la visses sadjáj mannatun, máhtitet bálggájt ja oahppat ja diehhet luondonnerkajt ja gággu vädset vuolus goahláj (sjíddai), gáktu ríbjadit aktu ja ruppij siegen várén dagu dálav dákhat, muorrit, idjadit, oaggot, russstöt ja merustallat várrebierggasijt, biebhmonárev (valla ij dárbolds bárramusáv) ja hiebadahetedum biebmo várén, ríbjadit jus haehkkat boahttu, dijdajt ja árvojt fjuovvot ja dait vieledit. Dat la máhtudakka nuj ij jur njuolgga láddinu j gullu, valla máhtudakka állesláhkáj ríbjaditjat várén ja miehtsen (Urheim 2017, Áljuovta skávlá/Drag skole 2001). Gá mána li fáron de sij oassálassi ja navti oahppi árbbedabálasj dábjit ja máhtudagjít.

- Navti sij oahppi duola dagu;
- gáktu sieradit láttagjí gaskan
- ma li kártá (gárggaláttaga) ja jiejava-
- ga, ja majt i galga tjoagget
- ma li láddam láttaga
- dálkes merustallat jus láttaga sjaddi dán giese, ja jus árrat vaj manjet láddi.
- gánná li genja láttaksaje ja láttakjekke
- ma li láttaksajj ja láttakjekkj náma
- ietjá bákkernamá miehtsen ja várén dálkev dákjadit ja dálkkernerkajt máhttet
- makkr láttaga sjaddi visses jiekkjin dagu stuorra láttaga vaj avita, guovte- ja gálmatajalmaga
- jus láttaga dán jage sjaddi jiekkjin,
- liessj sinna vaj tjáktijestagájn makkr jiekke vuostak láddi ja mak-
- kira esski manjet láddi sjaddi binnep láttaga
- gánná vädset grehitjámin jus li láttaga ja goassa da láddi merustallat jus li kártá ja man gul-
- kes áigge manná dasik jákhedakutte li láddagapahemini
- gáktu vuorkudit láttagjít várén gáktu rájmit ja vuorkkit láttagjít dálvváj
- láttagjít vuobbdengálvvon
- láttaga bárrámussan

Láttagahattet ij la dásju láttagjít tjoagget iegat dárbojda jali oassásin. Valla ola II dába ma bisodahti sámejelav ja kultuvraáshet, ja mij fierriduvá buolvas buolvaj.

Gávva: Harriet Aira.

Dáv mánna jalik áleassjattuk ij áhpa gjirjin valla dákkr máhtudahka ulmusi oahppá dahkama baktu, aktu ja nuppij siegen (Jernsletten 2000:54, Joks 2021), ja sjijda la guovdási oahppamariedná gámná máhtudagá sosialisierma baktu joarkeduuvvi (Nergård 2006:68-77).

Gatjálvis le jus dáláši ájge dákkr árbedabálasj máhtudahka vilák joarke- duvvá vaj le gus boarkkidum ja gáhto- min? Dáláši ájge ham ienep individua- litiehitta manáj bajassjattadlumen dähkkiduvvá, dagu dav jut maná ja nuora ietjá oadju mierredit jus galggi láttagaahitet, madin ávddai lij laddim gehjtaduvvam barggon gási divna oasseásastin, aj maná ja nuora. Dat ij linn áinegis manáj máhtelis dav mierredit, sierraláhkáj gá stuorábuttu sjaddin.

Máná aj síhtin láttagaahteenjida oasseásastter gá laddim sjattaj avtaláhkáj sjísj vuostasj giessebargo sámmi báttá gá láttagaahitem ai lij dagu giessealoahpe. Valla uddri la gatjálvis jus maná ja nuora ienebuu ietja bessi väljlit jus galggi fáron ladditj, sierraláhkáj gá gasskaäll- darij ja nuorravuohtej báhti? Siján li aj ietjálagásj giessebargo, ja ihkap láttagaahitem ij des gehjtaduvvá sennni lähkáj «giesseebargon»? Ihkap ij la giessealoahpe dassju vuodnaduobbdágjin, valla aj ietjá sajin, ja sjáddá gus de assto aj laddimujda oasseásastter?

Arbedabálasj máhtudahka ham gábbet oahppamav. Jus galga diehtet gámná li láttakseje, ja goassa láttaga láddi, de viertti aktis nubbi oahppat ja aktis nubbi daín sajin vátset jages jahkáj. Dat gábbet diehtenav, valla aj «dahkamav». Dat síhtá javllat tjuovvot ja vátset nuppij siegen gudi diehti ja

máhttá, ja navti ietjá oahppat. Dat gábj- bet aj matjenagi aktu vátset, vaj aktu oahpásturvat duobbdágjda, bájkjda ja láttaksajjida. Ja gá ulmusi ietjá oahpásturvrá de aj atsádallá láttagij vuogit jahkáj. Esski dalloj máhtudagá jahes jahkáj. Esski dalloj máhtudagá dabrijdi.

Vuorasappoj, skihpa ulmutijij ja mánnaniehkij láttaksaje

Muv guorradallam aj vuoset fuolke/ sjíja adni láttakguovloj áinegatjai dá- boj milta. Lagámuus láttakjekke vuoro- duvvi vuorrasup ulmutijida jali jus nágjin skihppudagá vývásturvá ja ij nagá mælgadidja vátset. De e aktak tjoa- kke dav lagámuus píekkev. Sunná subtas gák la sijá lunna:

De voksne før opp te fjells. De begynte ikke sesongen nede. Og derfor så fikk motte- bæra stt neite te den var et moden, før det tu- nigen konkurransse om den. De siste 20-30 åren så vett vi jo klem som plukka der. Det har alltid vært de eldste og de som hadde dødig helse som ikke kom sez opp tell vartet.

Ievár aj giehittu gákttu muhten láttak- saje 1980-jagjin lidjin vuorduvvam manánniehkjida. Dajda sajíja etjín ietjáda maná.

A gj til Njallajátorre og Ráðdua er kjempe- langt. Du gér ikkje med smilanger til Ráðdua. Men sá kunne du plukke i Bieskjaptá. Slik var det på 1980-tallet. Bærene i Bieskjaptá var før dem som hadde små barn. Vi andre gikk til Gensomrødet.

Ietjá lav aj bajássjaddam sulásasi dábji- bet aj matjenagi aktu vátset, vaj aktu oahpásturvat duobbdágjda, bájkjda ja láttaksajjida. Ja gá ulmusi ietjá oahpásturvrá de aj atsádallá láttagij vuogit jahkáj. Esski dalloj máhtudagá juonga lshkáj mælgadidja e boade. Dan lshkáj juogeduvvi láttaksaje dáboj milta, ja dakkir juohkem sjaddam le dagu rievitudis, jali noaruma, mij aj sjaddá dáhpén gá tjuovoduvvá buolvav.

Láttaga vattáldahkan

Ietjá árvvo majt aj iesj lav átsádallam ietjam bajassjattadlun la vuorkudit ja vaddet láttagijt nuppijda, sierraláhkáj sidjí guidi ávváuis e boade láttakjæggái. Eddnám átu vuorkkjá vattij nágjin kilo láttagijt Ell-áhkku. Ell-áhkko lej aedd- nám muohká. Sán lij skiernumá ja ittijí bárep vátise. Addhám de juohkka tjavr- ja vuorkkjá nágjin kilo láttagjís surjí, maij sán oattiyo. Navti aj ietjáda ájá- dalli. Ellí subtas surjí 1 luondulasi ietjádijda láttagijt vaddet.

Muhittin de diedon vátto ietjádijda, deg- lej gus díjimá vaj dán jage, de vadito duon den ulmutij. Vadito ietjam legámsa sjá. Vuornsep ulmutij gudi e rugó mæhtisjí man- nat, subtas Ellí.

Ievár aj dav sennni giehittu.

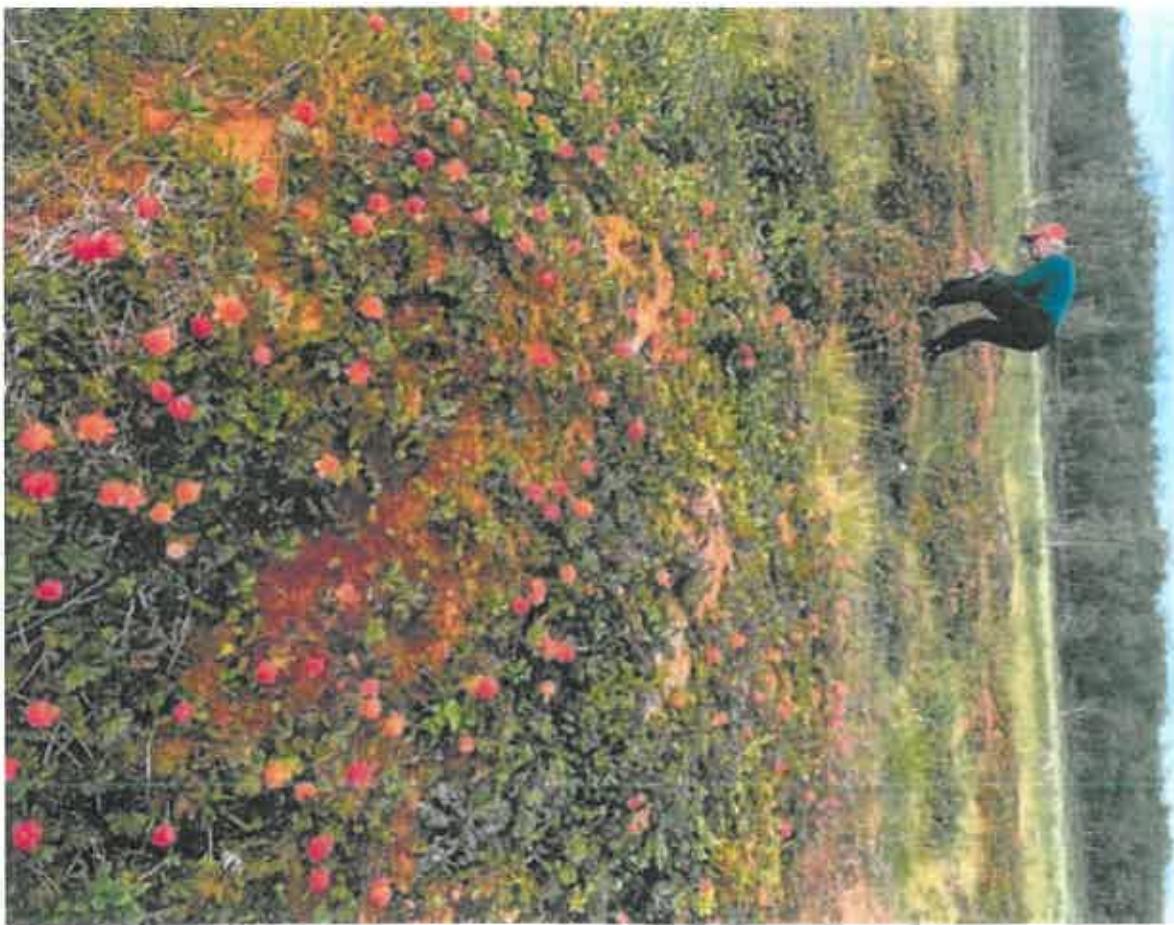
Ví kunne gi bort bær i grøte til renner og bekjente som aldri kom seg til fjells, spesielt til eldre og funksjonshemmede.

Sivva le jus haehkkat hálijda jali viertti nágjinj vaddet láttagijt. Dat soajtá

dáhpáduvrat jus nágín gesi la lahka (fluolken jali ráddna) soajtá jábmet jali skíppát. De la láttagjít bukett akta dáhpé sidjí gudi báhtí, dagu havddá-dimjida jali mujtobáttájda gá nágín la jábmám, jali vaddet sunji gut la skibás. Divtasvuonan aj vaddi láttagjít biennaða (flæstadiánarij tjähkalvisájda), sier-raláhkáj stuorbienajda / tjähkalvisájda. Unjárgan aj vaddi muorijt vattaldahkan fuolkkáj rádnajda, ja vuorrasabmussjda majt Stine Rybråtena duktamusá vuosedi (Rybråten 2013). Dav sámmi aj vuosedi guoradallana Canada-inuhiatagaskan (Boulanger-Lapointe ja iehtijáda 2019:88).

Gá la aj dáhpé nuppijida láttagjít vaddet de la aj dárbbo tjoagget nav ednagav láttagjís väj bissu dálev miehtáj, tjábu állu nuppe tjaktéj. Láttagjís gallegga vallje, ej dassju tjillutjav ietjat dárbjóða. Sierraláhkáj vuojinet sáme riissuna navti ájádalli. Jus littji nav binna láttagjís jut ulmuusj la rhakkumini juo dálveguoovdel, de dábdú dagu juoga la unugis, dagu «vuorrastuvvam». Jus duodden la nievres láttakjakhke ja binna láttagjís, de ej la dat buorre, sier-raláhkáj jus dálven hæhttuja seestáttjít láttagjít.

Dutke gáhtjudi dakkir dábjit gánná ulmutja vattadi vattaldagjít nubbe nubbaí resiprositiehita. Resiprositiehita le vuohke gáktu ulmutja vuosedi, dáhk-kidi ja bisodi aktisájivuodajt nuppi. Resiprositiehita la vuodon sebrudagjár ruhtadillaj, juridikkaj, etlikkaj- ja áskulasjyuohataj, ja vattaldagá bisodi jali tjaoavddi relasiávnájt / fjadrusijt, ja li ájn-nasa sebrudagjít aktij bisodahtatjít (Mauss 1999 (1950). Biebmo vattaldá-

Láttaga vattaldahkan la dábatasj vattaldakáhpe sámjí gaskan Divtasvuonan. Dan diehni galggá edna láttak väj la nuoges láttagjís duodden ietjat dárbjóða. Gávvá: Martin Rimpí (priváhta gávvé).

hkan bisodaktti sosiála tjadnusijt ja vuosedi árvaskvuodav (Stensrud 2004; Kramvig 2005). Láttakvattildagjí baktu dakkir sosiála aktisasjvuoda aneduvvi ájmon ja joarkeduvvi. Láttagjís ijla dal vallje álles Vuonan, ja divna e máhte allasisa tjoagget máttij síváj diehti. Dan diehti, sjaddi láttaga da muorie majt ulmutja háhkubi. *Vérre gille gálntjuduvvá láttak mii sievet láttagjít hærsskmuor- jen ja sierra árvulasj muorjien. Sujna gæma li láttaga ja ájn vil vallje dais, máhttá dan láhkaj vuosedit ietjasav árvas ulmutjün, ja bisodit ja mannit fuolkke- ja ráddnavuodav nuppij. Vad- det máhttá aj däbduut vælggon nuppij juohket ietjas valljudagás (Kramvig 2005; Rybråten 2013). Sænumi láhkaj dagu luondo dunji vadá valljudagjít, de viertti ietja aj vaddet ja juohket iehfadiða. Dákkir vaddiemdábe máhttá aj lehkjet vuodon tjelggjumin *viertistul- leni*.¹² (Nuortitasámgiegilan dakkir akti- sasjvuoda gaskan bájké árro ja ællösáme gáhtjoduvvá verddervuota). Da li sosiála aktisasjvuoda gánná ulmutja ella tjadnum nubbe nubbaj dassju bera- jvuoda/fuolkkevuoda baktu, valla ietja láhkaj dagu ráddnavuodav rádknu- oda baktu. Sunná la akta guhti mui- tustallá iednes ja javlla sán la iednes oahppam nuppij láttagjít juohket:*

Mennna har lært oss opp på det der er at man skulle dele, og spesielt det man hadde høstet av naturen. Det hører med til å dele med andre, så man kunne ikke gjemme bæren, og ikke dele med andre.

Sunná la oadtfjum diehltet subtsasijt gáktu ieddnes buntj soames rádnaj

lagámusájda (gudi ællá séme máttos) sedi árvaskvuodav (Stensrud 2004; Kram- vig 2005). Láttakvattildagjí baktu dakkir sosiála aktisasjvuoda aneduvvi ájmon ja joarkeduvvi. Láttagjís ijla dal vallje álles Vuonan, ja divna e máhte allasisa tjoagget máttij síváj diehti. Dan diehti, sjaddi láttaga da muorie majt ulmutja háhkubi. *Vérre gille gálntjuduvvá láttak mii sievet láttagjít hærsskmuor- jen ja sierra árvulasj muorjien. Sujna gæma li láttaga ja ájn vil vallje dais, máhttá dan láhkaj vuosedit ietjasav árvas ulmutjün, ja bisodit ja mannit fuolkke- ja ráddnavuodav nuppij. Vad- det máhttá aj däbduut vælggon nuppij juohket ietjas valljudagás (Kramvig 2005; Rybråten 2013). Sænumi láhkaj dagu luondo dunji vadá valljudagjít, de viertti ietja aj vaddet ja juohket iehfadiða. Dákkir vaddiemdábe máhttá aj lehkjet vuodon tjelggjumin *viertistul- leni*.¹² (Nuortitasámgiegilan dakkir akti- sasjvuoda gaskan bájké árro ja ællösáme gáhtjoduvvá verddervuota). Da li sosiála aktisasjvuoda gánná ulmutja ella tjadnum nubbe nubbaj dassju bera- jvuoda/fuolkkevuoda baktu, valla ietja láhkaj dagu ráddnavuodav rádknu- oda baktu. Sunná la akta guhti mui- tustallá iednes ja javlla sán la iednes oahppam nuppij láttagjít juohket:*

Mennna har lært oss opp på det der er at man skulle dele, og spesielt det man hadde høstet av naturen. Det hører med til å dele med andre, så man kunne ikke gjemme bæren, og ikke dele med andre.

Det var noe så det viktigste de oppleide var den eneste som kom til dem med mystiske rofler og mottear, og var sammen med dem en stund. Sått har de altid opplevd terken før eller senere.

Dámma vuojinnep láttakvattildagá máht- ti ulmutjítj avtastalhittet sieradusári rastá, ja habbmít ietja sosiála aktisasjvuodajt (Kramvig 2005:47), ja láttakvattildagá li navti oase dát aktisasjvuodesas juogu sisenjalattiat sáruj gaskan jali aktisa- jvuoda tjerdaj, fuolkjí, buolvaj ja sjier- vij rastá.

8. Láttaksajji namá

Guoradallamprosjevtan la aj ulmne gehjtadit láttaksajji bájkernamájt. Séme bájkernamá li álu njálmálesj namá, ja binnna dais li bihkusin alnulasj kártain. Gælok (2015) tjállá da li njálmálesj namádábe mii la vuodulasi máhtudahka riþbaditjat luondon kártadagi, kompas- sadagi ja GPS:adagi. Da li ulmutjú men- tala kártta síjá duobbdágjís ja tjelggjí- jur namái baktu gággú jali gákku sadje le, ja saje sierradusajt (Gælok 2015:14, Cogos et al. 2017, Holand ja iehfáda 2007). Ja navti bájkernamá oahpesti gen- ga luondo bieljt. Iemu gá kartav gahtt- jat de la GPSa oavven, ja bájkernamá substsasti (Cogos et al. 2017:46). Duodden li bájkernama aj sámegielaj gikkura ja riek ájnnasa ulmutjú bæjaválasj giela-

guládallamnis ja giellaadnenis (Helander 2008:35).

Makkir bájkjí namá gávnuji láttaksajji? Mán lav gehljadam multen nammabeljít mii guosská láttaksajja.¹³ Mán lav gávnadaam láttakduobddágjin dákki bájkernamájt juohket gálmuna kategoridajda. Da li; (1.) bájkernamá ma sievedi luondobieljida gákttu sadje jali guovlo le jali vuojunu, ja gánná sadje le, (2.) sadje i namás oadtfjum multen ulmutjús, ja (3.) sadje tjelggí mii sajen la dähpáduvran jali dähpáduvá muhten subtsasij baktu (Cogos et.al. 2017). Víld- däbüt galgav bukiet soames buojkul- visájt daj birra.

Muhitem bájkernamá sievedi jæggáj dagu Jiegege, ja/jali pækki multtimij, dagu jus la stuorak, Suorjiegge, jali jus la unne, jækksjí. Namna aj máhttá vuose- ditt luondov gákk la dan guovlon, dagu jæktáslávita. Ietja namna la vas Gienna, mii subtsas álles dát guovlo la gie- valágasj jali saemsa. Namna aj máhttá subtsasit gánná jiegege le, dagu Violle- jiege ja Baitjejiege. Valla namna ij hu- man tjelggí jus danna sjaddi láttaga. Gávnuji ham jiekke gánné láttaga esjatta, ja gávnuji jiekke gánná l vallje láttagjís.

Namna aj máhttá sievedit makkir jiegege dát le, dagu Suojtanjejiegge, gássatá suojmijt válldet. Dat bájkernamna vuoset dábslasj máhtudahka, gá namna ham sievet jaeggáj gánná séme suojmij, jali ávddál li suojmim. Dárgielan aj gávnuji bájkernamá ma sievedi suojmijda dagu Semtjømer ja Samskaret, Ájláttan ja Áluovvan (Storjord 1988:137) ja Sápmiyran Hábmerin, Ulsváge várén.¹⁴

Jáhedahtte litij riiek älo bájkkenamáma vuosedi suojinnimija, valla dässju ággalla dajs li duodastuvvan ja almu-latfjat mierkkiduvvam kártaj ja bájkkenamafállusij (Storjord 1988).

Dán tjállusin ív suojmumav bárep tjeggi valla sievedav ietja guoradalla-mjida dagu Díuben (Düben 1873/1977:150-155) ja Urheim (Urheim 2014). Ja jus ga dálla e desti Divtasvuno-nan bárep suojmni de huoman ulmuftja-mujtji suojmumindabj. Rissín gut la-nuppát væralðoaroásgen riegádam ij la-iectja suojnum, valla sán mujtta áhtjesi-guhti suojnij gilloj.

*Aktie suojarij. Io män diede jüs iedkne
suojarij, wolla aktie gëft li sën grutti suojarij
gilloj. Suojarij, deit tsâbmij ja dagëj suojar-
vienerj. ... Isikkäo suojaricetera kijin bërgzeg-
dum aktij, dagu bërgziduk. Ja miyijo män dñm
gaktsahri lüdon, anijnja lüdon bielläo gësi deijen
gatsostir.*

Suojunejiege málittá aj liekket láttakjiegge. Dan diehti la bájkennanma Suojunejiege aj muhtien láttakjiekki bájkennama.

Gå gehttiá bájkenamáí valljudagáv
de vuojnet li dásju átgalla namá ma
gáltjöduvvi dásju *Littksađe* jali *Litt-*
kjiegge. Buojkulvissan vuosedi bájke-
namá ma tjoahkkiuvvin jagen 1936
Sverjuniá Badjegoade duobddégin, de-
li dásju niellja aktij 54 namáis ma lii
jiekke-namá ma rjoulgga máhti vuosedii
láttaksajjda. 37 namájs li ietjá namá,
dagu bálggái goahsesajj, dievái, rákkijí,
jávríj ja muodugasj namá.¹⁵ Dat luluu
boahet dassta gá gávnnuji nav moat-
telágási jiekke, ja gávnnuji nav moadda

Gäväl: Harriet Alra.
Suojinnejegge – jieggé gamma li suojinni, ja my viak guodda hamav slobjinnejegge.

Láttaksajé, sa ij ljissi avtak sajev nabddet Láttakaadjen jali Láttakjiegen, gå ij dähkki namás sieradit ietjá Láttaksajis jali Láttakkjekkis.

Láttaksaj lej áj jávrij birra ja dakkim
saje álu guoddi jávre namáv dagu Guð-
kesjónsklippur, mið la skáhppe Guðkesjó-
ren.

Lättaksale li aj jávrii birra ja dakkim
saje álu guoddi jávre namáv dagu *Gul-kesjörskäpp*, mij la skåhppe *Gulkesjör-rem*.

Ierjá saje vas mähti sievedit juosik
mij mierkki avta sajev sierra láhkaj,
dagu namna *Bledjäfessi*. Dat subtsas
dán sajen la *lasses*, mij la *bekjöt*, ja sierra
märrkan jur daggu. Dábslamos namna
la *bukte*, valla dán sajen la *lasses/lassi*, mij
ij dal nav álu aneduvá buohtastahedium
bukte-namnadvásin. Dat vuoset bájké-
namnaterminologidja la viehka dárk-
kelis terminologidja, mij állu tjeleggasit
tjeleggi sajev (dán aktiivuodan makkir

bakke dat le, namállatjat lassáv, mið la bedjat). Aj danna birna láttaga sjaddi, valla namna Bieddjsíssá ij de dav diededa. Sulásaj namá aj substsasit luondov sierra sajen. Akta iehjá buoikulvis la *Tjukpnejétk*. Dat namna substsasit luondov sierra sajen. Akta iehjá buoikulvis la *Tjukpnejétk*. Dat namna substsasit luondov sierra sajen. Akta iehjá buoikulvis la *Tjukpnejétk*.

Duodden oadþju muhtem saje namáv sujsta gut la láddim dan sajen. De dáhpáduvvá dat mait Sunna javllá, akta ulmuusj láddi danna nav álu ja sán sjad- dá dagu oasse jiekkes:

Efter hvert som åren gikk og folk gikk og plukka ör etter ör så vaks runn sei min i myra, rett og slett. Så myrje at myran fikk namn etter persona. Og det var egenrig ikkje fer etter at han var død, da æ skjente at de annenvan kallte den myra etter far min.

Sunná substsas áhtjes namma vattij namáv avta jæggáj gánná áhtjes álu láddi, ja esski gó sán lij jábnmá dø oatiðjóy gullat iehjáda gáhljudin dav piekk ev áhtjes namnaj. Bákkenamma navti substsas avta ulmuusj aktívuvodav visses jæggáj jali visses láttaksadjá. Jieggé/ láttaksadjie sjáddá navti dagu suv jieggé jali láttaksadjie gánná iehjáda dan diehti e láddi. Ietja buoikulvisla li namá dagu Áhkoyiegge jali *leðnejiegge*. Gávnnuji aj namá dagu *Munifiegge*. Munifiegge la segaduvvam dáro bágos *Mamma* (ied- dne) ja sáme bágos *jiegge*. Dakkir saje sievedi ruorap buolvvaj gudi diehti iedunes la dan sierra sajen láddim, ja jieggé de nabbeduvvá iedunes lád- dimsađen. Sij li hájataan adnet dáro nammadusáv *mamma* ja ij sáme nam- madusáv *iedne*. Ietja bájkennamá máhti gáhtjoduuvvat dagu Áhkoyiegge. Dat báj-

Eðnam vuoset díleváv dagu njunnjén ja njunnján. Dan diehti namna Diewágasknjunnje. Njunnje jali rjunnes merkaj njárgga jali njárgalagási, ja gáván dát tjeleggasit vuojinu.
Grávað: Harrieth Aíra.

kenamma substsas vas dát láttaksadjie la iehjá áhko láttaksadjie, ja dat ij la jur muv áhko láttaksadjie. Ákkut la possessiðja suffiksa ja giehtje –ut sievett 2-persávn- áj sing. (Sprik 1977:57) mið merkaj dát la duv áhko jieggé. Dákkir bákkenamma aj vusoedi buolvvaj aktívuvodav, gó áhkk- ova diehti áhkon ij sierra jieggé majt ietja nabbdám li Áhkoyiegge. Dat substsas márná tjouvvu ja diehti gánná áhko- buolvva láddi, jali gánná iedunes jali áhtjes láddi.

Bákkenamma aj máhti substsasit ietja dájma ma li dáhpáduvvam visses sajen ja ma e njuolgga sieveda láddimjida.

Akta buoikulvis la bákkenamma *Tjáskt- tjóvoladáhif*. Dat namna substsas dan sajen li tjáskájt tjóollam. Valla danna aj sjaddi láttaga, dav dássju muhternia diehti. Jus ga sajen e des dálla dáppé tjáskájt tjuo- lada, de la namna huoman bissum, valla dállea láttaksadjem. Mruodugasj namá li dagu soannes slabá gánná ávd- dál árudin gó lidjin vár, dagu *Arvíse- slópa* (Urheim 1994:41), jali *Nálag-čáypa*. Ánisj la avta álmna ávddánamma ja namna sievet surjj, madin Nálag la vas fuolkke / máddenamna mið aj sievet ulmutujj Nálag-fuolkes.

Björkenamá oadđju aj namájít massa! I áikke dáđjadit. Gutikesejávskáhppe ja Gutikasjávre lahka. Gávvá: Harrieth Aira.

Akta namma mij la váren ja mij lulu gássjelis dájjadit la bájkenamma Vántsadievo. Vántsas dal dábalattiat la nuoren jali jávren, dílevá máhtá vuollen gátguoran (goahteguoran), valla dát namma la váren. Sadje gási vantsav áttjudin várráj oattjoj namáv Vántsav díevvá. Namna ij subtsasa manen dievvá guoddá namáv Vántsadievvá. Dat ij la jávre láhka gánnia vuordedahtte vantsa lulu, valla la láttakjékki láhka. Mij dibddep Surnáv tjelggit:

Máttarálkto, ho bodd jo der oppre på myren heile sesongen. Det var jo et stikte å gled, sånn at ho fikk utsal en litt brett opp. Det er sekker 300 meter opp der, og den kjerte de opp vinterstid den derre båten og knøtta den der. Og der stod den i moltekessesongen og blei brukt som leirsted og soneplass. Og den haugen har aldri nært Vántsadievo den deg i dag.

Sunná máttarálkko árudij (idjadíj) láddimáigev goalva vuolen. Dállá gá vantsa ij des vuojinnu, de lulu iehpejtjelgas massta namna boahktá. Valla dán nisun-láddára manjeldisbuolva li diehtám dáv ja adni namáv vilák, jus ga vantsa ij des dálla vuojinnu gá dat la miesskan. Nammaj la tjádnun sierra subtsas, ja subtsasa baktu li dieo namá birra bisoduvvan gitta udnáttij. Sulásatijat ávdánboahktá aj guoradallamis sárne bájkij namái birra Jähkämäkken, julevsáme guovlon Svietrijin (Cogos et.al. 2017). Subtsasa li nappu vuodon moadda sáme bájkenaméjá.

Muhitem láttaksaje aj máhti liehket basesaje jali basesasajji láhka. Dakkir sajin litji sáme ávddá sjieladam, dáusu sáme ásko multa. Jähkedahtte dakkir

sjieladimsaje li buojukulvis *Sjávágjávore* ja *Sjávágjégg*. Muhtem sierralágsái jávre máhtti liehket sávvva dáusu ásko miltá, gátguoran (goahteguoran), valla dát namma la váren. Sadje gási vantsav

áttjudin várráj oattjoj namáv Vántsav díevvá. Namna ij subtsasa manen dievvá guoddá namáv Vántsadievvá. Dat ij la jávre láhka gánnia vuordedahtte vantsa lulu, valla la láttakjékki láhka. Mij dibddep Surnáv tjelggit:

Máttarálkto, ho bodd jo der oppre på myren heile sesongen. Det var jo et stikte å gled, sånn at ho fikk utsal en litt brett opp. Det er sekker 300 meter opp der, og den kjerte de opp vinterstid den derre båten og knøtta den der. Og der stod den i moltekessesongen og blei brukt som leirsted og soneplass. Og den haugen har aldri nært Vántsadievo den deg i dag.

Sunná máttarálkko árudij (idjadíj) láddimáigev goalva vuolen. Dállá gá vantsa ij des vuojinnu, de lulu iehpejtjelgas massta namna boahktá. Valla dán nisun-láddára manjeldisbuolva li diehtám dáv ja adni namáv vilák, jus ga vantsa ij des dálla vuojinnu gá dat la miesskan. Nammaj la tjádnun sierra subtsas, ja subtsasa baktu li dieo namá birra bisoduvvan gitta udnáttij. Sulásatijat ávdánboahktá aj guoradallamis sárne bájkij namái birra Jähkämäkken, julevsáme guovlon Svietrijin (Cogos et.al. 2017). Subtsasa li nappu vuodon moadda sáme bájkenaméjá.

Vántsadievvá la Gállán (Tjerran) - gávvá rievtesbielen. Diehkti áttjudilij akta nissunláddár dálen vantsav, ja goahav sán anij idjadinsadjein láttakjége. Vántsas ij díreván ja cajnas namna Vántsadievvá. Navti li sáme bájkenamá aj subtsasa árbbedábasaj dábij birra. Gávvá. Ragnhild Lien Rekka.

gáldo duodasti ælla gájt dálatij verifi- sieriduvvan.

Dá buojukulvisá vuosedi sáme láttaksajjí namnavaljesvuodav, gánná li valla mij mierkkip aj jiekke máhtti liehket sávvvajekke, jali lulu gullut muhtem sadjaj mij la sávvva (Manker 1957:19-20).

Gák badjelin vuosediv de muhtem sajjan máhtti subtsasa tjelggit namáv sadjai, dagu skájavástimájá jali urugis dáhpádusájá láttakssajen. *Gáttijtorre* (Gáttijtorre) vuodnabádán, ja *Ehkäluotua* (Ehkäluotua) Gállán li buojukulvisá dakkir bájkenamájá. Muhtema lulu urugis dáhpádusájá vásedam dájn sajjan jali sajida li tjádnun sierralágásj subtsasa. Gávnuij aj láttakssajjan namá massta ep uddni tjelggasit diede namna sisano. Akta buojukulvis la várre *Sjávágjávore*. Dálláj ulnutja e des die- de namá sisano (Urheim 1994:41).

Muhtema bukti oajvvadusájá massta namna lulu ruohitsan, valla gáldois li binna, sá tjelgga tjelggidus majt aj jounut almulašj kártair. Nav gák iesi diedáv ja vuojináv de li viehka állo sáme bájkenamá ma ælla almoduvvam almurasj kártair. Gá kártajda almoduvvri de bissu bájkenamá buorebut gá navti sjaddi dábddusin állusjida. Sáme bájke- namá subtsastij ednagav sáme kulturá- bes, aj dasi mij gállu láddimája.

9. Tjoahkkájgasos

Dán tjállusin lav ávddánbuktán báhtur-sijt muv guoradallamis láddundábij birra sámij gaskan Divtasvuonan. Láttagahttet ij la diássju láttagjít tjoagget juogu bárrámuussan jali sisboaohton. Valla láttagahttet vaddá sámijda aj nanos tjadnusav ietjasij duoboddágjida, ja duobddága duodasti gási ájnegeis gullu. Láttagahttema tjuovvu visses rieveldisafit ja nármajit, ja da rieveldisá littji sámmi lággája bájkés bájkki Div-tasvuonan. Man láhkái ja gáktu lav lagábut tjelggim tjállusin.

Man aj vuosedav gáktu láddindábe li árbbedsöe ja ápnas oase sámij várveisessomis julevsáme merraguovojoen Div-tasvuonan. Dá árbbedábalasj máhtudagá ælla tjálasaj gáldo majt girjen máhtá láhkåt ja navti oahppat. Dá máhtudagá li tjálek máhtudagá, ja majt sáme buolvras buolvraj oahppi dahkama baktu. Dát la gáldo vuonabilele julevsáme buolvras buolvraj oahppi dahkama dábij baktu. Gafjálvis le jus láttagahttem sjaddá bisset oassen julevsámi identiteittan, ja kultuvrran aj boahitte buolvajda? Dav bielev ij la dát guoradal-lamprosjekta geftifadam. Dat la juoga majt boahitte dutkamusá beras lulu lagábut guoradallat.

Dutkamjuogos dutkamprosjektor gudi li guoradallam tjoaggenndábijt merrasáme guovojojn. Gáro bleies Harriet Ara, Árran Julevsáme guovdásj Steinar Nielsen, Mearrasiida, Soheig Joks Sáme allaskuva, Stine Rybæten, Norsk institutt for naturforskning ja Svahnliid Anderssen, Mearrasiida. Gávwá: John Law.

Sluttnoter

Girjálasjyuohta

Carljusjyuohta:

Atra, Vivian (2001): Karen – Aina, Vivian & Jernblæten, Kristin (2001): Sami joens. Samiske

nygjer. Nival Forlag.

Ajwora östvill / Drag stokle (2001): *Liturgi/Mobilen Läderen konsekrationen Diakonens* östvill/östvorn. Mobilspråttning som binourcing bland samer i Tyfjord. Ajwora östvill /

Drag stokle – / Sametinget

Bokmålsordboka – knøffe: <https://ordbokut.no/perl/ordbok>.

cqTOFPs-kodifiserede:kant.bokmål=skatt, nyver sk=5&hegge=&fondholsbølege, Boulangier-Laperrière, Noémie, Gérin-Lajoie, José, Collier, Laura Stewart, Desroches,

Sarah, Spiech, Carmen, Henry, Gregory H.R., Hermannutz, Lukas, Léveque, Berthe & Ouellet, Alain (2019): Berry Plants and Berry Picking – Inuit Nunangat: Tradition in a Changing Socio-Biological Landscape. *Human Biology* 62(1-2).

<https://doi.org/10.1007/s13345-018-0144-5>.

Batrlein, Håvard Dahl (1995): Målskewra i Nord-Norge – kommersialisering og

etnokulturskrevd. Oslo 1-85 Thomas museum, Universitetet i Tromsø.

Cogen, Samia, Roni Marie und Rotter, Samuel (2017): Sami place names and maps transmitting knowledge of a cultural landscape in contemporary contexts in Arctic. *Arctic, Antarctic and Alpine Research*, Vol. 49, No. 1, 2017, pp 43-51. DOI:10.1163/

AAAM2016-022

Döhren, Gunnar van (1977): Om Lappland och lapponer. Gällivare, Andén upplagan.

Urgit i samarbete med Nordiska museet, Sverige.

Eriksen, Gunnar K. (1996): Retten til å påteke makt over i Nord-Norge. *To står i: Sifjan* –

Verd & fjernt! Retten til andre over på Loppa Ny. Institutt for rettsvitenskap. Skrifteserie nr.

32. Universitetet i Tromsø.

Ryeng, Bjørg (1996): Et sammensatt felleskap. *Tyfjord kommune 1869-1950*. Tyfjord

kommune.

Falkanger, Thor & Rausch, Marianne et al. (red.): Sami norrøne bokslora på salan.

Vestdjuun/Filmetet 15.05.21. <https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Vestdjuun&oldid=9000000>.

Fjellström, Thelma & Kuung, Isobel (1983): *Berättelse om Samerna i 1600-talets Sverige*. Fakultetsutgåva av de s.k. prästrelationerna m.m. Röste publicerade av K.B.

Wiklund 1697-1700. Kungl. Svenska Vetenskapsakademien händelser, nr. 27-1983.

Grundström, Henrik (1957): *Lulejap's oribit*. Skrifter utgivna genom lundmåls- och

földmålningsaktiviteten i Uppsala a.-b. Lundsqustslösa bokhandeln, Uppsala. Binar

Munksgaard, Kobenhavn.

Gebök, Samuel (2015): Stedsnavn som natur- og landskapsbetraktelser – Skarvlik, Lise

Mørche (2015) (red.): *Platonic elements i Salen*. Bokto forlag.

Helandor, Kaisa Raitio (2006): *Naturt den vannet. Sami bokmålsat definisjonen Virjeja* geosha Norges unikumsfigur landet. Dissert 1/2006. Sami akademi. Sami

dittakindheitihatt.

Holand, Jonn Steave, Mathias, Carl & Ystad, Dag (2007): *Kortene. Tidslinjer til fjord Kartkort* og Høgskolen i Nord-Trøndelag Kompendium. Høgskolen i Nord-Trøndelag.

Steinkjer:

<https://nordopen.uio.no/handle/10200/14649/>

Kompendium-2017&startK=1&seqPerPage=5&list=002-00-20-20.

pdfSequence=1&allowEdit=1, vistid: 14.05.21.

Jesuilletten, Jørn (2000): *Doddig jørn*. Kontekstet verneformidling i et samisk miljø.

Høreslagsoppgave i religiøsitetenskap. Universitetet i Tromsø.

Jernblæten, Kristin (2002): Samisk landskapsfortalelse i religiøsitetenskapelig perspektiv i Andreassen, Svartbakk (red.) (2002): *Samisk landskap og Agens 21. Kultur, høring, miljø og teknologi*. Dissert n. 1/2002. Sami Institutt.

Joks, Schweg, Grön, Irv & Law, John (2020): *Verking meahor: Living Sami lands, The Sámi World* (ed.). The Author(s) 2020. [springer.com/978-3-030-52547-3](http://www.springer.com/978-3-030-52547-3). journals.springer.com/home/joks.

Jones, Michael (2004): *Seasonal landscapes in Northern Europe. Landscape, law and customary rights*. Dissert 3/2004. Guvernementet: Nordic Saami Institute.

Kinttel, Anders (1991): *Symtats og ordförståningar i kultusmiljöt. Samre ihopslutande, Samisk utanföringsord*.

Kittel, Anders (2012): *Julevalvane–dåtro boktrygglege Norsk–lulesamisk Ordbo*, nettløysgave: http://gjwebhuit.no/webobok/b_nmj2nob/b_nmj2nob.html.

Sametinget.

Korhonen, Olli & Andersen, Hans (2010): *Samisk ortnamn vid viger och fjällränder i Lake Ijappparit, Råding Fjärd Ånkenes, Jokkmokk*.

Kramvig, Britt (2005): The silent language of ethnicity. *European Journal of Cultural Studies*, 8, 01-45-64.

Kramvig, Britt (2009): Landskap som hjem. *Nordisk Antropologisk Tidskrift* Årgang 51, nr. 1-2, 2009, s. 89-102. Universitetsforlaget. DOI: <https://doi.org/10.1080/0304286-2009-94002020-01-02-08>.

Knutjøk, Kaja (2012): *Samiska vokter i Lappland. Samo sjeld Lapponia*. Sami Institutt Lappniva.

Manlez, Ernst (1957): *Lapparnas høge settnar. Kongsfjellet och ofjärrot i begynning av Norskius Minnes och Landomstensverkernes fiftiårsjubileum*. Norsk Folkemuseum: Acta Lapponia.

XIII. Gehens, Uppsalia.

Marus, Marciel (1999) (red.): *Goren. Utsiktsgrensa fra og fram i urdiale område*. Cappelen Akademisk Forlag AS, 2. almindelsene/2.utgave.

Mikkelsen, Anne Kolster (2013): *Natur og mennesker i det platoniske universet*.

Mosengsøsopgaver i kultur og profesijsjon. Institutt for lærerutdanning og pedagogikk. Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning. Universitetet i Tromsø.

Mikkelsen, Mikkel Bakli André (2017): *Kontekstløysjoner i Tyfjord og Hamnøy*.

Mosengsøsopgave, Institutt for nonskivitenskap Universitetet i Oslo.

Myrvoll, Mart (2010): *Bare godkendt dager» Om kontinuitet og brudd i samisk vitnighetsfortalelse. Avhandling lever for grunden Philosophiae Doctor. Fakultet for*

humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning. Institutt for arkeologi og

sosial antropologi. Universitetet i Tromsø.

Nærgård, Jens-Arve (1994): *Det skjulte Nord-Norge. Ad Nordan Gyldendal*.

Nærgård, Jens-Arve (2006): *Den levende erfaring. En studie i samisk kulturspeleologi*.

Cappelen Akademisk Forlag, Oslo.

Nærgård, Jens-Arve (2019): *Diálogos med naturen. Biografiske tilber i Sjøland*.

Universitetsforlaget.

Osvald, Niels A. (1996): Det rette, det gode og religiøsen. Avhandling til drart. – graden i filosofi. Institutt for samfunnsvitenskap, Universitetet i Tromsø.

Priak, Arne 1993 (1987): *Målet medt visdom*. Th. Blauværen Forlag, Kristiansund.

Rybroten, Sigrun (2013): «This is not a statement. This is where we live». *Existing nature is* of the Ph.D. degree, Faculty of Social Sciences, University of Oslo.

Sjøberg, Larska Mithms (2018): *Alt kan i sinhet viktige. En studie av minstetidens religiøse praksis*. Doktoravhandling forevart ved Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo.

Sommeret, Svenn R. (2014): Kommager og kommunghanskeringer – fortalt av kommunegründerne selv og andre. Avbok for Tysfjord, Årgang 22 – 2014. Tysfjord Historielag.

Søvik, Nils Erik (1977): *Laksmindt gremmet*. Lærebok allmerek. Ar.

Sørensen, Astrid Bredeholz (2004): *SALIK ADELAITE* Høytidelig kirkemus kong for både landet i

Cosen, Per, kap. 4 (s.82–108). Hovedsøppgave i Sociosentrisk psychologi, Universitetet i Oslo.

Storjord, Tordjørn (1998): *Tjifjord Diakonissa. Samtale og norske stikkene*. Åretta.

Tjelstad, Tordjørn (1998): *Tjifjord Diakonissa. Samtale og norske stikkene*. Åretta.

Strømme, Per (2020): Å sitte i ro i skogen kan være like bra for helse som å løpe opp en fjelltopp. Heggenkollen i Volda. Forskning og utvikling, visidjum/henret 07.05.2021.

Tornet, Johannes Jønne (1863 (1859): Berittelse om Lappmarkens och Dansk Tillstånd –Tjifjord, Tjifjord og Røros. Israel (1863): Berittelse om Sørlandet i 1860-tallet. Sveriges Finsluthelse av de akademiske man. B.Wilhudi 1897–1909. Kungl. Selskapsmedlema sannsynliges handlings, nr. 27-193.

Uthheim, Mikal (1994): Begivenhetsverket og den samiske RundDa. Samenes og Norges hundre år. Samiske Konf Bergenskild. Sami doctoral degree m.fl. Sami alkoholkrivia, Sami instituttitia, Ronnes universitetha, Sami doktorand, gruvefolk.

Uthheim, Mikal (2014): Gåvan ja surjuna Divinas venner. *Tjifjord Samenes ja julemeddelaj, Cölliud leggdu. Konfettimesaferdig*.

Uthheim, Mikal (2017): *Makaten at dei dommede*. Høgskolen je høgje Omgjennom 1940–1970. Cölliud leggdu.

Uthheim, Ronald (2014): Samen våren veldset døgju gjunda Vuona sijlica le gleskamus – *Tjifjord Samenes ja julemeddelaj. 1. gallegidsmeddelao 2014 – Sami No. 60/14. Sami* http://tjifjordsamene.no/julemeddelaj_1_gallegidsmeddelao_2014---sami-no-60-14_samene_julemeddelaj_2014.pdf.

Ietjá tjálasaj gáldo

Facebook – Blaðið Síðan. Málj blágg.

Frikulturoven: Lov om frikulthuset (Frikulturoven), Lovdata: https://lovdata.no/frikulturoven/luv/law/1957-05-28-15_vedtjum_henret_17/05/2021.

Kartverket: *Språkmønster for innanmøting av stedsnavn 1996*: Tysfjord, Nordland. Publisert. Kartverket: Språkmønster for innanmøting av stedsnavn 1996. Tysfjord, Nordland. Publisert. 582. Alla alminnvorvan/Upublisert. Ietjá, privata vuotkan/Eget privatadv.

Norgekart.no: Kartverket: Prop. si l (2010–2011) Proposition til Stortinget (forslag til lovvedtak) *Bæringar i frilyngloven og omfylloven*. Det konseptet nylig vedtakdepertement, vedtjum/henret 05.01.21. <https://www.etterstillingen.no/no/pdfs/prp2010/1108000addprfns.pdf>.

Samsíðug: https://www.samsíðug.noj_vestjum_henret_05/05/21. *abfolkehøva i plassatrade* (2007) 1.Norsk parlatskole nettskriftet: http://www.parlatskole.no/artikler/2007/Urholikade.Visidjum/Henret_15.06.21. Vnordofika/Grunnlöven: Kongeriket Norges grunnlov. Lovdata: https://lovdata.no/lov/luv/1954-05-17-nu27-grunnloven_vedtjum_henret_17/05/21.

Njálmálasj gáldo

Osvalda:

Elli, Divitasvurðas, ágastam 2019 tjørvi.

Sund, Divitasvurðas, ágastam 2020 dørv.

Ierði, Divitasvurðas valb. Áru ietjá beffjan Vuona, ágastam 2019 tjørvi.

Nyvin, Sven-Horst (2021): *Njálmálasj dælio. Árunen julevalde gurudistjóra. Áfnotar, 28.04.21.*

Tjálllediedo

Harrisith Aita, r.1952, ja le Divitasvurðas. Samlo sebrudakdilekte 1994 råjas oajvvefágján stifta-diletgjan Rámsá universitethan. Sjúna Hasselh-padus káldsdum- ja siebrudrichtagjan, journalistikan, sesionoman ja julevsámelegjan. Musajide-didje Árran julevsáme grávdájinu ádájkruuno 2015 råjs. E-Þúasta harréheiðaranno.